

הלכות ערובי תחומין סימן תח

ובלה פארבע אמותיו, מתר לילה כל רחבה (כ) *ויש לו אלפים חוץ לעיר (כא) לצפון ולדרום, (כב) אף-על-פי שאין לו רחב כל-כך נגד המקום ששנה בו ערוב (הרי"ו ירושתם): ב *יהמניח ערובו (כג) ברשות-ההיחיד, אפלו היתה מדינה גדולה בניינה, (כד) *ואפלו עיר חרבה או מצבה (כה) הראויה לניווין, מהלך (כו) את כלה וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח: ג יהמניח ערובו בתוך העיר ששבת בה, (כז) לא עשה פלוס (כח) אין מודדין ממקום ערובו, אלא הרי הוא ככני העיר פלם שיש להם אלפים אמה לכל רוח חוץ לעיר, וכן אם גת ערובו במקומות

ר שם בפניא דף טא ודיבי אלענר, ראיא ש במשנות הרי"ף והרמב"ם דנקו ו ד' השנה שם ס' עברו של עיר, וכלשכני הנה העיר

שערי תשובה

העלה שאם בחוב העיר יש נגר מקצת הרחב כפי ועי' מדידת הכפר החתום איד ובמקומו שאין הכפר נגדה החתום גדר, אין מאריכין אותו שיקה סיים החתום שנה ככל רחב העיר, ומכיש אם הכפר אינו אפלו נגד מקצת רחב העיר אלא מן העד, איש מועיל בנות החתום יומרו החתום

באר היטב

משנה ברורה

לז גס-גן ללקח בקל העיר אף אם רחב הרבה מאד, מקל מקום חוץ לעיר אף בצפון ודרום אין לו להלך אלא נגד רחב מדינת תחומו במקום שביחיתו [ועד פלות ארץ תחומו], ואם העיר רחבה ארבעה אלפים וארבע אמות פקדת רחב תחומו, (יז) אין לו לצפון ולדרום נגד העיר כלל, ולדעת המחבר הנוכרת לעיל, אף בעיר גופא אם היא רחבה יותר מפקדת רחב תחומו, אינו מהלך כל רחב העיר אפלו בשטח אותו חצי העיר, (טו) ורק עד מקום רחב תחומו עם הקננות, מאחר ששקלתה מדינתו באמצע העיר: (כ) ויש לו אלפים וכו'. כפה (טז) מהאחרונים חולקין על הרמ"א בזה, משום דברבנו יונתן, שממנו מקור דין זה, מבאר להפך, דאין לו בצפון ודרום העיר פלוס, ורק אם העיר אינה רחבה מפקדת רחב תחומו, שרחב תחומו אחר מלוי הקננות הוא ארבעה אלפים וארבע אמות כנ"ל, (יז) אי יש לו גס מחוץ לעיר מצפון ודרום עד כנגד רחב תחומו ולא יותר; ואם העיר גדולה, שרחבה יותר מרחב תחומו, אף שבעיר עצמה מתר לילה בכלה¹⁴¹) אף כשהיא גדולה כפאטוכיא, מאחר שארבעה כלה מדינתה בחוץ לעיר, אבל מחוץ לעיר לצפון ודרום אין לו פלוס, וענין בבאר הגולה מה שכתבו בזה: (כא) לצפון ולדרום, למעוטי (יח) אלה אמה ארבע שיש לו למצרוב העיר, רשם חושבין לכלי עלמא רק ברחב שביחיתו¹⁴²), וכמו אלה הראשונים שהם לצד מנחת העיר שהם ברחב ארבע אמות ועם מלוי הקננות הוא רחב ארבעה אלפים וארבע אמות ולא יותר, מן אלו: (כב) אף-על-פי שאין לו רחב כל-כך רוח, רוצה לומר, דאם נחשב הרחב רק נגד מקום קניית הערוב לא יעלה כל-כך כמו עתה שחושבין רחב העיר וגם האלפים אמה שמשני הצדדין, אפלו הכי שרי: ב (כג) ברשות-היחיד, הנה (יט) מקום שפקדו מחיצות¹⁴⁶): (כד) ואפלו עיר חרבה, הנה, שהיה בה דיוורין ונקרבו ומחיצות (ט) החומה ושארו: (כה) הראויה לניווין, רוצה לומר, אפלו אין בה דיוורין אלא שהיא ראויה לדירה, דאם אינה ראויה לדור בה, בגוף (כא) שפארצו מחיצותיה או שהיא נמוכה הרבה וכו' צא רחב אינה נחשבת כארבע אמות ומוודדין האלפים במקום הנחת הערוב: (כו) את פלה, דחשכתינן לה פלה פארבע אמות, וכל זה כשהיה המחיצות מקפות לשם דירה, אכן אם לא היה רחב הקפה רק סאתים, (כז) אפלו אינה מקפת לדירה נחשבת כארבע אמות, וכמבאר לעיל בסימן שצו סעיף ב: ג (כז) לא עשה פלוס, וכל שהיה (כג) בלא ערוב נמי יש לו מן העיר אלפים לכל רוח¹⁴⁷) וכל העיר לו פארבע אמות: (כח) ואין מודדין, כה צריך לומר, והוא

מקוננת יומר מארבעה אלפים וארבע אמות, כן רחב המגן-אבן-העיר וכן הוא גס מן דעת הפרושה וכן כתב הסני'אדם, והנה אף הבאבן-העיר מחזיר בזה וסבירא לה דאין אוירין כל העיר פארבע אמות אלא-אם-כן שרחבה מכללת נמי בתוך החתום, וכן כתב הבג"י-לש, לא העתקתים, דברו האחרונים שהקלין פנה וכו', וגם התקדמשה, אף דכתחלה רצה לומר גס-גן הכי משבא, מקל מקום רחב גס-גן דברבנו יונתן לא שטעו כן והסכים להקל, כמו שכתב המגן-אבן-העיר והבב"י-פוסק מרי באפן זה, דאלו היה מכלע תחומו בלא לא היה ראוי מלחלה לשפס פנה, ובקרט הכי שלן בעיר, הלא לדעת הרמ"א יש להקל בכל גונו: * ויש לו אלפים וכו', עין משנה ברורה מה שכתבו דבשה אחרונים פתחו על זה, ויש, דיש האחרונים [אבן-העיר] (העמיקי הוסיפת-שפה) והתקדמשה וכו' שיש שישערידו דברי הרמ"א להלכה, ורק שכתבו דזה נוקא אם העיר אין רחבה ארבעת אלפים וארבע אמות פקדת רחב תחומו, דכיון שהעיר מכללת בתוך רחב תחומו, שוב נותנין לו כנגד העיר אלפים משני הצדדין כיון שהעיר נחשבת רק כארבע אמות, אבל אם העיר רחבה מפקדת תחומו [מן כתביו האבן-העיר והבג"י-לש, ובתקדמשה] כתב אפלו אם היא שנה לפקדת תחומו, אף שהעיר עצמה מתר לו להלך כלה על-י-פלוס גם לרחבה כיון שפדת ארץ תחומו כלה בסוף העיר, אבל מן הצדדין אין לו אז פלוס, ענין שם, והנה אף דצדק השפ"א שהקשה הפגד אבן-העיר וסויתו דברבנו יונתן מבאר להפוך אינו קשה כל-כך, ויש לומר דהרמ"א כתב מן מהות עצמו, ואף דמלשונו בודי-משה משמע דכתב זה לדעת רבנו יונתן, בעל-פיהו צריך לומר דלמלכה כתב כן ולא לדעתו, ושם כתב בלשון אפטר וכו' וכו' הכרע כן להלכה [ומה שגרשם ברמ"א רבנו יונתן, דרוצ שהיה רק מטרשים ולא מרמ"א גופא, כמו שפירא הרואה בשלחן-ערוך הראשונים], אכן לוינא מאחר שקרבנו יונתן כתב להקדא להמיר, קשה להקל בזה, וכמו שכתבו הפגד-אבן-העיר ואלוה רבה, וגם הרמ"א עין גס-גן לעין במקד אבן-העיר, וכן פסק הסני'אדם ודחה דעת האבן-העיר שהאריך לישב דעת הרמ"א, ומה שכתב הבג"י-לשע והתקדמשה להעדיק דעת הרמ"א, דסבירא לה דמאי נפקא-מנה רחב מארץ הכשם שבארץ העיר נותנין לו אלה לצד מצרב משום דהעיר נחשבת רק פארבע אמות הוא הדין ברחב כיון שהעיר פארבע אמות אם-כן יש לו משני הצדדין אלפים, אין הקרת בנה לרחות דעת הפגד אבן-העיר וסויתו שכתבו בפשיטות משפעות ר"י דיש נפקא-מנה מין ארץ לרחב, והטעם פשוט, דלענין מדינה לצד מצרב סבירא הוא שבין ששמן ערובו לפונת העיר אלה אמה ופדיות תחומו דרך העיר הוא, אם-כן מאחר שחושבין לו כל העיר פארבע אמות נשאר לו עוד אלה למצרוב, אבל לענין הצדדין, שאין לו עוד כלל להלך דרך העיר לשם, אטו מפי שנמצא עיר או כפר מכלע בתוך תחומו תרחק מפת תחומו? ואדרבה, מסתבר דמלשך מדינת תחומו בשנה מן הצדדין ממקום שביחיתו אף כנגד העיר, וכן לענין הליך בעיר גופא מקלין דנחשבת לו פארבע אמות אף שרחבה עוד יותר מפקדת תחומו אבל לענין הצדדין לא יתחב תחומו כלל, וכענין זה כתב הסני'אדם; אכן מאחר שכתב הכי סבירא להקל, ולדעת האבן-העיר והבג"י-לשע והתקדמשה מן, מהקל בשעת הדחק יש לו על מי לסמוך, מן נראה לעניית דעת: * והמניח ערובו וכו', מרי שהיא שוכת במקום אחר אלא ששם היתה ערובו: * ואפלו עיר חרבה, כמבאר איכא פלגמא בנה שמואל וכו' אלענר, והסק הרמב"ם להקל פתבי אלענר, וכן כתב הרמ"ש, ותידין כן מדינת הרי"ף טולא הכיא פלגתם שמע מנה וסבירא לה להקל, ענין שם, ולכן סתם המחבר

שער הצינן

(יז) וכלא רק לענין העיר עצמה הקלו המש'אומרים הן אבל לא לענין חוצה, וכו' וכן כתב הסני'אדם: (טו) טגון-אבן-העיר וכו': (טז) טגון-אבן-העיר ואלוה רבה וכן כתב הסני'אדם, ונקראה שהסכים גם הרמ"א לזה, שרמז לענין בטגון-אבן-העיר: (יח) פרישה וכו' וכו'. והסק-אבן-העיר סתם בזה, ומשמע לכאורה שסובר שאין לו לצפון ולדרום כלל בזה בכל גונו, כיון ששאר תחומו הוא האלה שלצד מנחת וכן האלה שלצד מצרב, אכן במחצית-השקל כתב שגם הוא מודה ולא גריד צפון ודרום של צד העיר מלצד מצרב: (יט) כל האחרונים כבאר דעת רבנו יונתן וכן העמיקי להלכה: (יט) אחרונים: (כ) רש"י: (כא) רש"י: (כב) כן מוכח מרמב"ם בפרק ד מהלכות ערוכין הלכה ד: (ג) רש"י:

הַלְבוּת עֲרוּבֵי תְחוּמֵי סִיּוֹן תַּח

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק כ]

אף שְׂפָעֵיר עֲצָמָה מֵסַר לִילָף בְּכָל־הָאָרֶץ.

גם כאן יש לישר את הקו, ושכר במירת רחב העיר כנגד כל התחום. והוסיף, שמימינו אם לא היה הכפר המובלע עומד כנגד העיר אלא כנגד תוספת הקרנות, אין מבליעים אותו כלל, שלא נאמר דין הבלעה אלא במקום עיקר המדידה שהוא כנגד העיר עצמה. אמנם באופן שעומד הכפר כנגד הקרפף הניתן לעיר, הסיק שם שעיבור העיר נדון כעיר עצמה, ומבליעים את הכפר שכנגדה.

[משנ"ב ס"ק כג]

הִנֵּנוּ מְקוּם שֶׁמִּנְקָה מְחִיצוֹתֶיהָ.

16) ראה בשע"צ לעיל (ס"ק יג), שצידד שאף עיר שאינה מתוקנת מחיצות חשובה כדי אמרת אם הניח בה עירובו. וכן כתב החזו"א (א"ח סי' קי"ז), שלהלכה אין הבדל בין עיר המוקפת מחיצות לבין עיר שאינה מוקפת, ובכל אופן שיש לה דין עיר, גם אם היא הריבה ואין בה כיום ריורים, הנתן בה את עירובו נחשבת על ידי זה כולה כדי אמרת, ומהלך את כולה והוצה לה אלפיים אמה לכל רח. והוסיף, שיתכן שכשיש לעיר חומה, מועילה החומה להחשיבה כדי אמרת גם אם הרבו מחיצות הבתיים עבה, כיון שיש לה שם עיר מצד החומה שלה.

[משנ"ב ס"ק כד]

שְׂפָעֵיר בְּלֹא עֲרוּב נִמְיָ לֵשׁ לוֹ מִן הָעִיר אֲלֵפִים לְכָל דִּתְהִיָּה.

17) החידוש ברין זה, כתב הבני ציון (ס"ק ו) שאין אומרים שכשהניח עירוב בתוך העיר הסתלק משביתת כלל העיר, ושוב אין מודדים לו אלפיים מקצה העיר אלא רק ממקום הנחת העירוב, ואפילו אם כלו האלפיים בתוך העיר לא תהיה לו רשות ללכת אלא עד שם ותו לא, התחדש כאן שלא הפסיד את שביתת אנשי עירו.

[משנ"ב ס"ק כא]

דָּשָׁם חוֹשְׁבִין לְכָל־יְעָמָא רַק כְּרַחֵב שְׁבִיתָתוֹ.

15) ואם כנגד עירו שהיא מקום שביתתו, היה לצד מזרח כפר המובלע בתוך התחום שדינו כדי אמרת, ומוסיף על התחום דרך משל ה' מאות אמה, כתב בשו"ת נודע ביהודה (מהר"ת א"ח סי' ט) שאותן ה' מאות אמה אין מרחיבים אותן עד כנגד אלפיים אמה לצפון ולדרום של העיר, אלא נותנים להם אלפיים אמה לצפון ולדרום רק כנגד הכפר, ונמצא שאם למשל היה רחב העיר מצפון לדרום אלף אמה, ושנחה עם תחומה חמשת אלפים אמה, לא יוכל ללכת בהם אלא עד סוף אלפיים למזרח, אבל משם ואילך באותן החמש מאות הנוספות שזוכה מכה הכפר המובלע בה, אין נותנים לו אלא אלפיים בלבד משני צידי הכפר, ואם היה הכפר דרך משל רחב ה' מאות אמה, יוכל ללכת מצפון לדרום רק בשטח של ארבעת אלפים וחמש מאות אמה.

מאיך, החזו"א כתב (א"ח סי' קי"ז) שמדברי השו"ע לעיל (סי' שצט ט"ה) מוכח שלעולם יש ליתן מידת תחום ביושר, ולכן

הַלְבוּת עֵירוּבֵי תְּחוּמֵין סִיּוּמַן תַּח תַּח

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ל']

בִּינָן שְׂאֵי אֶפְשָׁר לוֹ לְהַגִּיעַ עָשׂוּ בִּין-הַשְּׂקִישׁוֹת, שְׁהוּא נֶמֶן קְנִיטָה⁽¹⁾
עֵירוּבֵי⁽²⁾.

18) ואם קודם שיקנה את עירו או יוכל להגיע למקום העירוב, אבל
אחר שיקנה יוכל להגיע אליו [בגן שהניח עירוב בעיר גדולה
שתחילתה סמוכה תוך אלפיים לעירו, ומקום הנחת העירוב היה רחוק
אלפיים מעירו, ונמצא שאחר קניית העירוב יוכל להגיע לעירוב, כיון
שכל העיר נחשבת כדי אמות], כתב האור שמה (פ"ח מהל' עירובין
ה"ה) שהעירוב מועיל לו.

והוכיח כן מדברי הגמרא (עירובין לה, א), שאם הניח עירוב בסוף
אלפיים שלו ונתגלגל עירובו חוץ לאלפיים, אם נמצא העירוב בתוך די'
אמות לתחומו הרי זה עירוב, משום שבישקנה העירוב הרי הוא זוכה
בדי' אמות שסביבו, ונמצא שהוא תוך אלפיים למקום שביתתו אף על
פי שקודם קניית העירוב הוא מרוחק ממנו יותר מאלפיים [וכגון
שעומד בסוף ביתו למרחק והעירוב רחוק אלפיים ושתי אמות למרחק],
ומבואר שהעירוב חל אפילו אם יוכל להגיע אליו רק אחר שיקנה
העירוב.

19) ואם הניח עירובו רחוק יותר מאלפיים אך תוך י"ב מיל מביתו,
הסתפק המנחת חינוך (מצוה כד אות ב) אם מן התורה מועיל עירובו
שלא ילקח אם הלך אלפיים אמה אחרי הי"ב מיל, שיש לומר שאחר
שגורו חזיל אלפיים אמה לתחומן, אם כן אינו יכול להגיע למקום
עירובו, הרי הוא כמו שאבד או נשרף העירוב ואינו עירוב כלל ולוקה,
או שכוין שמן התורה רשאי להגיע למקום עירובו, חל עירובו מן
התורה, ותלה ג' דין זה בחקירת האחרונים אם על ידי איסור דרבנן
משתנה הדין בדאורייתא.

[משנ"ב ס"ק לא']

לְעֵין מַה שֶׁקָּבְנוּ בְּסִיּוּמֵינָן תִּיא בְּמִשְׁנֵה בְּרוּךְ הַבּוֹרֵךְ הַלְלָהּ⁽³⁾.

20) שם (ס"ק ג) הביא עני טעמים מרוב כששלח שליח להניח לו עירוב
והניחו השליח במקום הרחוק יותר מאלפיים מביתו, הרי זה קנה
שביתה בביתו: א. משום שאומרים את דעתו שאם לא יחול עירובו
רצה לקנות שביתה בביתו. ב. שכיון שאם יחול עירובו לא יוכל לזה
ממקומו, ממילא לא חלה השליחות, שהכלל הוא שבכל מקרה כעין
זה אומר המשלח לשליח לתקוני שררתך ולא לעותתי, וכתב בבית הלל
שם (ד"ה ונשאר), שלפי הטעם הראשון גם אם הוא עצמו הניח עירוב
חוץ לאלפיים שלו יקנה שביתה בביתו, אבל לפי הטעם השני
שהסברא היא מחמת שלא חלה השליחות, אם הוא עצמו הניח את
העירוב במקום הרחוק אלפיים אמה ממקומו בבין השמשות, בטלה
שביתתו במקומו, שהרי גילה דעתו שלא נוח לו בשביתת מקומו, ולא
יוכל לזה ממקומו. ולדינא כתב שם, שיכול להקל ולסמוך על הטעם
הראשון.

סימן תט

דין מקום נתינת העירוב

[משנ"ב ס"ק א']

הַמְצִיט לְאוֹר לְקִנְיָתָא⁽⁴⁾.

1) משמע שאילו דעה הדין שמערבין אף לדבר הרשות היה אסור
להניח עירוב בבית הקברות, והקשה האבני מילואים (סי' נח ס"ק ס'
ד"ה אך קשה בהא) שהלא בעצם הנחת העירוב יש מצוה מדרבנן, ואם
כן מדוע נאסר הדבר הרי מצוות לאו ליהנות ניתנו, ודומה הוא למודר
הנאה מן המעין שיותר לטבול בו אף שטבילתו מועילה לו לכמה
דברים, והניח בצ"ע. והגרי"י קניבסקי (קהלות יעקב טריים סי' מה)

תירץ, שבמצוה קיומית שאינו מחויב לעשותה, נחשב שעיקר המעשה
הוא לצורכו הרי זו הנאה, אבל במצוה חיובית כסן טבילה, אם היא
נעשית לצורך מצוה אינו נחשב להנאה. והאמרי בינה (הל' שבת סי'
לו) תירץ, שבטבילה עיקר כוונתו למצוה ודחינו להטות, מה שאין כן
בעירוב עיקר כוונתו לצורך דבר הרשות.

[משנ"ב שם]

זֶה הַשּׁוֹב הִנָּהוּ וְלִכְן אֶסְרוּ לְקִנְיָתָא שְׁמֵי שְׁבִיתָתָא⁽⁵⁾.

2) במה שאמרו שהעירוב אינו מועיל אפילו בדיעבד, הקשה הפמ"ג
(אי"א ס"ק ב) שלכאורה הדבר תלוי במחלוקת אביו ורבא (תמורה ו, א)
לגבי יכל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מוהני או לא, וגם
כאן כיון שאסור לעשות כן ועבר על האיסור, יהיה תלוי במחלוקת זו.
ותירץ, שכאן לדעת הכל אין העירוב מועיל, כיון שהמקום שבו מונח
העירוב אסור בהנאה ולכן אינו נחשב דירה.

והרעק"א (כהגהת שריע) הקשה על השו"ע, היכן מצינו בגמרא שלא
יועיל העירוב בדיעבד מחמת האיסור להנות מהקבר. ע"ד הקשה,
שהלא גם אם לא יחול העירוב יש עבירה, שהאיסור הוא במה שנהנה
בשמירתו אחר בין השמשות, ואם כן מה הטעם שלא יועיל העירוב
בדיעבד, הרי אינו עובר את העבירה בקיום המצוה, והניח בצ"ע:
[ולכאורה לדברי הפמ"ג מיושב דעתו].

ומצינו באחרונים כמה תירושים בדבר:

א. הקרן אורה (עירובין לא, ב ד"ה גמרא מפני שיכול) והחזו"א (אריח
סי' צו ס"ק ל) כתבו, שיתכן שהוא קנס שקנסו חכמים.

ב. בספר בני ציון (ס"ק ב) כתב, שיש לומר שכל מה שחפץ בשמירת
הפת אחר בין השמשות הוא רק אם יחול העירוב, שאז יש לו צורך
בפת, אבל אם לא יחול העירוב דאי שאין לו כל ענין שתהיה פת
בבית הקברות, ונמצא שחלות העירוב גורמת הנאה.

ג. ע"ד תירץ בספר בני ציון (שם), על פי דברי הבי"י (סי' תנו ד"ה מיהו)
בביאור השיטה שלא מועיל עירוב לדבר הרשות גם בדיעבד, שכיון
שמעיקר הדין מועיל רק עירוב ברגליו, ועל העשיר הקלו לערב גם
בפת, וכשאינו לדבר מצוה לא הקלו. ולפי זה יש לומר שכשהניח
באופן שסופו לעבור על איסור, גם כן לא הקלו שיתיעיל עירוב בפת.

[שע"צ ס"ק ו']

וְדָבָרֵי הַפְּגָמָא קְרִיבִים לְקָרְשָׁם⁽⁶⁾.

3) שפירש טעם דברי השו"ע מפני שיכול להכנס לשם כמנדל הפורת,
דהיינו תיבה כמנדל אמה על אמה ברוב שלוש אמות ונושאות אותה
בהמות, ויכול ליטול את העירוב כפשוטי כלי עץ שאין בהם רחב
טפח, ובפשטות כוונתו שצריך שיהיה למנדל שיעור ארבעים טאה כדי
שיהא עליו שם אהל ולא כלי, כדי שיחצוץ בפני הטומאה, ותמזהו
האחרונים [חוספת שבת (ס"ק ה) מחצה"ש הפמ"ג], שהלא כאן מדובר
בבית הפרס שהחשש בו הוא שמא תימצא עצם כשעורה, ועצם
כשעורה מטמאה במגע ובמשא ולא באוהל, ואם כן מדוע צריך שיהיה
למנדל שם אהל, הלא גם אם ירכב האדם על גבי בהמה הריהו טהור
כל שהוא עצמו אינו מסיס עצם כשעורה, וע"ד, מרוב הצורך למה
שכתב בסוף דבריו שצריך להביא את העירוב אליו על ידי כלי שאינו
מקבל טומאה ואינו מביא את הטומאה, והלא אף אם נטמא העירוב
אינו יכול לחזור ולטמא את הכהן, שהרי אוכל אינו מטמא אדם.

וכתב החוספת שכתב, שהמג"א דובר באופן שבה למקום קבר יחידי,
ואסרו לכהן גם בקבר יחידי להתקרב לתוך די' אמותיו, ולכן צריך
שיהיה תיבה ומנדל להיכר שלא יאוהל על הקבר עצמו, ולענין היכר די'
באוהל זרקו, ומטעם זה צריך ליטול את העירוב על ידי כלי שהוא
פחות מטפח, כדי שלא יטמא באהל מחמת הכלי.

הלכות ערובי תחומין סימן תט

וערובו * במקום אחד (ח) כדי שיהיה אפשר לו לאכול (ט) בין השמשות, לפיכך אם נתפזן לשבת
ברשות הרבים והניח ערובו ברשות היחיד או ברשות היחיד והניח ערובו ברשות הרבים, אינו ערוב,
שאי אפשר לו להוציא מרשות היחיד לרשות הרבים בין השמשות אלא בעברה, אכל אם נתפזן לשבת
ברשות היחיד או ברשות הרבים והניח ערובו בכרמלית או שנתכונן לשבת בכרמלית והניח ערובו
ברשות היחיד או ברשות הרבים, הרי זה ערוב, שפשיעת קניית הערוב שהוא בין השמשות מותר להוציא
ולהבנים מכל אחד משתי הרשויות לכרמלית לדבר מצוה, (י) שכל דבר שהוא מדברי סופרים לא גזרו
עליו בין השמשות (יא) במקום מצוה או בשעת הדחק: ג' יתנו בראש הקנה או הקונדס העומחים מן
הארץ, אינו ערוב, המפני (יב) שמאמר * שהם רבים ונוחים לקטב * יתחייב (ג) חטאת, גזרו בהם (ואם הם
רבים (יג) כדק, עין לעיל ריש סימן שלו) אפלו בין השמשות, אפלו במקום מצוה; (יד) ואם היו תלושים ונעוצים,
(טו) הרי זה ערוב: ד' (טז) יתנו במגדל ונצל קפניו ואבד הפתחה מבעוד יום או שנפל עליו גל, אם יכול
להוציאו ובלא עשיית מלאכה דאורייתא, הרי זה ערוב: ה' (יז) כל המניח ערובו (יח) במקום, יש לו במקום

ג שם במשנה ומתן
לה שם במקרא כדברי
ד משנה שם ליד
ה שם במקרא
ו משנה שם ליד
ועתה ליעל כסמי
שער ז שם במקרא
ליב באוקמא ורבי

באר היטב

אמות וקוואים אוחו הקמות, ויכול לטל הערוב כפשוטי כלי יצן שאין בה רחב טפח ולהביאו אצלו, מ"א: (ג) חטאת, וה"ה פשוטי ערוב בריה רחוק מ

משנה ברורה

יש שם עצם כשעורה ידחהו, ועצם גדול ידחהו: ב (ח) כדי
שיהיה אפשר וכו'. דהא עצם הערוב, משום הנחשב כאלו קבע
דירתו שם: (ט) בין השמשות. שהוא זמן קניית ערוב, חחלה שבת:
(י) שכל דבר וכו'. ומבאר בש"ס, דאף אם נתן ערובו על גבי
אילן שהוא למטה מעשרה טפחים והוא נתפזן לשבת למטה בארץ
שהוא רשות הרבים, אף שיש בזה שני שבותים^(א) אם יטל הערוב מן
האילן: אחד, (י) שהוא מפרמלית לרשות הרבים [דהאילן פרמלית
הוא], ועוד, שהוא משתמש באילן שהוא מחבר, אפלו הכי הרי
ערוב, מטעם דלא גזרו (יא) על שבותין ביד השמשות, ומכל מקום
יש שבותין שגזרו אף לענין זה, ויבדלמטה פסיעין שצטרף זה:
(יב) במקום מצוה. וערובי תחומין חשיב במקום מצוה, דהא אין
מקורבין אלא לדבר מצוה, כדלקמן בסיומן תטו: ג' (יב) שמאמר
וכו'. רוצה לומר, אף דקהניס ערובו באילן, דיש בו נפי משום
שבתה, משתמש באילן, ואפלו הכי הרי ערוב, דלא גזרו ביד
השמשות במקום מצוה, וכנ"ל, מכל מקום בקנה שהוא רך ודק,
(יג) קרוב שכבאו לידי קטימה בשעה שכווא לטל ערובו וקטימה
מחבר הוא מלאכת קוצרין, וגזרו אף בין השמשות, (יד) וכן הדין
בהניח ערובו ברשות הרבים רחוק (יז) שטובה אמות ממקום שנתפזן
לשבת שם דאינו ערוב, דאין מתירין להביאו אצלו בין השמשות^(ב)
פחות פחות מארבע אמות, דהוא קל לכבאו לידי חייב חטאת,
שיטלטלנו ארבע אמות שלמות ברשות הרבים: (יג) כדלק, רוצה
לומר, שהם רבים ביותר, דאז יש לומר דדין דקל יש להם, ולא גזרו
בהן משום השתמשות מחבר ולא משום שמה קטנס; ונתבאר זה
בסיומן שלו, עין שם במשנה ברורה סעיף קטן ד' נטו: (יד) ואם

באר הלכה

בו אסור תבאין טו ערוב, דאף דקבר תופס סביבו ארבע אמות, הוא רק
מקורבין ומסר לעמוד שם באהל ודק, ואם יפזן כול שפיר להגיע שם עלי ידי
שדה תבה ומגדל ונעמד בארץ הסמוך לקבר ויטל הערוב משם עלי ידי אינה
פלי. ויבאנו אברהם כעידן יצן ה משמע דבעינן שיהא המגדל מחוץ ארבעים
סאת, שהוא אמה על אמה ברוב שלש אמות; ואין זה מקרה פליקף בזה,
דהמגדל הוא רק משום הרחקה כמו שכתבו החוספות, גם מה שכתב שטל
הערוב עלי ידי פשוטי כלי יצן ושלא יתנה בו רחב טפח, אין זה מקרה פתונה
שבלאו הכי קלנו טמאי טהרים^(א): * במקום אחד. אפי' לאסוף היבא דלא יכול
להגיע אליו^(ב) וכדלקמיה, אבל היבא דככול להגיע אליו, אפלו נתפזן לקנות
שביטה רחוק ממקום הנחת הערוב, מקרי מקום אחד כל שהוא בתוך תהומו
ויכול להגיע אליו^(ג): * שהם רבים. כף פרש רש"י בסוגיא, דמשום דקנה רך
הוא קרוב לגדאי שיקטם, ויהא דמבאר שם להפך דבין לא גזרינן לקטימה,
בשר רש"י דהוא נקבים כדק שלא נתקשו עזין ללל, דאז כדק נשים ואין
עליו שם אילן, ועל פ"י זה הם דברי השלחן ערוך פאן; אכן האחרונים פסקו
דמכרעת השלחן ערוך [עין פ"ח], וירושלמי מצאיה שחולק לגמרי על פרוש
רש"י משום דבסוגיא שם משמע להפוך וכנ"ל, דענין הרכות אדרבה מצלה
היא, ולדיוה האסור הוא דקבא בקנים קשים, משום דקנה רך הוא רחבי
לשכרו כשנבאו לטל מצוה ערובו, ודבר שרי דככול לנטותו, אכל בקשה שאי
אפשר לנטותו אסור, וכדבריו מבאר גם בפרוש רבנו חננאל, אכן נתבאר
בירושלמי שם בשם סגרת רבית, דאף כף דשריני הוא חקא מין שהוא
רך, אכל מין שהוא קשה אף ברכותו אסור, והוא כדעת הרשב"א בעבודת
הקולש, והבאנו לעיל בסיומן שלו, עין שם: * יתחייב חטאת. לכאורה אינו
מבאר, דהלא התקש הוא מפני שהוא רך אפי' לידי קטימה שלא במתפזן,
כמו שפרש רש"י, ואם יפזן אין כאן חיוב חטאת, דאינו אלא במתפזן
למלאכה ודק שישג בחיבה, וכבר צמד בזה הירושלמי ופרש דלא פירוש
רש"י אלא כדבר לעיל, דבבאו למלאכה גמורה לשכרו במתפזן כשילתו
משום דאי אפשר לנטותו משום דקשה הוא. ויפרוש רש"י צריך לומר, דכיון

שער הצינן

(א) רש"י שם, דהא עלי קרסך ביטב ארבעה מידי (שהוא פרמלית), דלפיכך למעלה מעשרה אין ערובו ערוב: (ב) פשוט דזה דקא בשבותין של שבת, אכל
בעברה אסור אף דפזן אין הסר קלל מתמת בין השמשות, וקטו בבית הספרם דלעיל. ולשון הטור פריש בסיומן אינו מקורבין פליקף: (ג) מניח משנה
דשבותת מקורב ללמלאכה גזרו אף בין השמשות, וברש"י פתב דבדאי כבאו לידי קטימה, ואפשר דלאו דקא הוא אלא רוצה לומר קרוב: (ד) מניח משנה
בשם הרשב"א ותוספות, דלא פריש"י: (ה) אכל בקחות משמנה אמות פשוט, דהולתן ערובו יש לו מקום שבתה ארבע אמות, ומבאר מילטלו רק פעם אחת
פחות מארבע אמות^(א) [נימין]: (טו) אחרונים: (טז) דלא בעינן שיהיה הערוב מנה על מקום ארבעה, פן פתב הרא"ש והעיקרה האחרונים: (פ) כמל שפכת
הטור: (ס) פן מוכח כשהיה בסיומן חת הניל, וכן הוא ברבנו יונתן ושאר פוסקים, דמקום שבתתו הוא ארבע אמות וסביביו נותנין לו האלפים אמה לכל
וחת. וכתב המגיד פתב דנותנין לו ארבע אמות לכל רוח או לאינה רוח שגורה, וצריך עיון:

